

ارائه الگوی جامع مدیریت بحران در برگزاری رویدادهای ورزشی

ناصر گل محمدی^۱، احمدرضا عسکری^{۲*}، مجید خوروش^۳

- ۱- دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد مبارکه، دانشگاه آزاد اسلامی، مبارکه، ایران.
  - ۲- استادیار مدیریت ورزشی، گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد مبارکه، دانشگاه آزاد اسلامی، مبارکه، ایران. (نویسنده مسئول)
  - ۳- استادیار مدیریت ورزشی، گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد مبارکه، دانشگاه آزاد اسلامی، مبارکه، ایران.
- *نویسنده مسئول: تلفن: ۰۹۱۳۱۶۵۱۰۴۹، ایمیل: ahmadreza.askari@mau.ac.ir

Provide a comprehensive model of crisis management in holding sporting events

Naser Golmohammadi¹, Ahmadreza Askari^{2*}, Majid Khorvash³

- 1- PhD student in Sports Management, Department of Physical Education, Mobarakeh Branch, Islamic Azad University, Mobarakeh, Iran.
- 2- Assistant Professor, Department of Physical Education, Mobarakeh Branch, Islamic Azad University, Mobarakeh, Iran. (* Corresponding Author).
- 3- Assistant Professor, Department of Physical Education, Mobarakeh Branch, Islamic Azad University, Mobarakeh, Iran.

چکیده

پژوهش حاضر با هدف ارائه الگوی جامع مدیریت بحران در برگزاری رویدادهای ورزشی انجام شد. روش تحقیق کیفی و مبتنی بر نظریه داده بنیاد با رویکرد سیستماتیک بود. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه صاحب نظران و متخصصان در حیطه نظری تحقیق و مدیران ارشد ورزشی، با سابقه اجرایی گسترده در برگزاری رویدادها در سازمانهای ورزشی بود. در این تحقیق از روش نمونه گیری هدفمند مبتنی بر رویکرد نظری استفاده شد. جمع آوری اطلاعات به شیوه گلوله برفی تا اشباع نظری دادهها ادامه یافت و تعداد ۱۴ مصاحبه فردی نیمه ساختاریافته انجام گرفت. یافتهها نشان داد راهبردهای مبتنی بر توجه به الگوی منابع و زیر ساختها، عوامل بسترساز (تخصص و ویژگیهای کارکنان و کادر، مدیریت سازمان، انعطاف پذیری و سرعت سازمانی و ارزشیابی از بحران)؛ عوامل مداخله گر (قوانین کلان، زیر ساختهای موجود و مدیریت کلان) پیامدهای سیاست گذاری راهبردی، مدیریت کارآمد، ارزشیابی، تغییر، تطبیق و سازماندهی را در پی خواهد داشت. در زمینه مدیریت بحران در رویدادهای ورزشی قبل، حین و بعد از وقوع بحران، منابع و زیر ساختها عامل و مساله مهمی است که در مدل مدیریت بحران نقشی کلیدی و محوری دارد و بر این اساس می توان از مدل طراحی شده در زمینه مدیریت بحران در رویدادهای ورزشی کمک گرفت.

کلید واژه: مدیریت بحران، رویدادهای ورزشی، مدیریت سازمانی، سیاست گذاری راهبردی، تطبیق و سازماندهی

Abstract

The present study aimed to provide a comprehensive model of crisis management in holding sporting events. The research method was qualitative and based on data foundation theory with a systematic approach. The statistical population of this study included all experts and specialists in the theoretical field of research and senior sports managers with extensive executive experience in holding events in sports organizations. In this study, purposive sampling method based on theoretical approach was used, data collection was continued by snowball method until theoretical saturation of data and 14 semi-structured individual interviews were conducted. The findings showed strategies based on the pattern of resources and infrastructure, bedrock factors (expertise and characteristics of employees and staff; organizational management; organizational flexibility and speed and crisis assessment); Stakeholders (macro-laws, existing infrastructure and macro-management) Consequences of strategic policy-making; Efficient management (needs assessment and selection tailored to the need); Evaluation, change, adaptation and organization will be followed by a comprehensive model of crisis management. In the field of crisis management in sports events before, during and after the crisis, resources and infrastructure is an important factor and issue that has a key and pivotal role in the crisis management model, and based on this, the model designed in the field can be Crisis management received help at sporting events.

Keyword: Crisis Management, Sports Events, Organizational Management, Strategic Policy, Implementation and Organization

در عصر حاضر، رویدادها نشان دهنده یک بخش عمده و متمایز در تمام صنایع در جهان می‌باشند (آماتو^۱ و همکاران، ۲۰۱۹). امروزه رویدادها عامل مهمی در جوامع انسانی به شمار می‌روند، به طوری که آلن^۲ و همکاران (۲۰۱۲) اذعان داشته‌اند که رویدادها به صنعت تبدیل شده‌اند (اسدی و همکاران، ۱۳۹۴). در فرهنگ معتبر فارسی معین، از واقعه، پیشامد یا حادثه به عنوان معانی رویداد نام برده‌اند (سقایی و خوشه بست، ۱۳۹۷). رویداد پدیده‌ای موقتی است که می‌تواند با برنامه‌ریزی یا بدون آن باشد و مدت زمان مشخصی دارد. همچنین با افزایش زمان فراغت و تفریح، انواع رویدادهای عمومی، علمی، اجتماعی، هنری و ورزشی نیز افزایش یافته است (گلن و همکاران، ۲۰۱۲). رویدادهای ورزشی یکی از انواع رویدادهاست که بخش مهم و در حال رشدی از صنعت رویداد محسوب می‌شود. برای اولین بار ایده برگزاری مسابقات و رویدادهای ورزشی به صورت منسجم و بین ملل مختلف از سوی پیردوکوبرتن^۳ مطرح شد و المپیک به عنوان یک رویداد بزرگ ورزشی پایه ریزی شد (اتقیا، ۱۳۹۶). تاریخ نشان می‌دهد که رویدادهای ورزشی نقش مهمی در توسعه جوامع داشته‌اند و افراد مهم در این حیطه این پدیده را در مقابل تمام ناملایمات اداره می‌کنند تا صنعت رویدادهای ورزشی را به جایگاه کنونی برسانند (قاسمی و همکاران، ۱۳۹۵).

رویدادهای ورزشی طیف‌های کاملاً متفاوتی دارند و هر نوع از رویدادها در بردارنده فرصت‌ها و چالش‌هایی برای سازمان دهندگان هستند. رویدادها بر اساس اندازه برگزاری‌شان، از رویدادهای منطقه‌ای کوچک تا ابر رویدادهایی مانند المپیک و جام جهانی، متفاوت می‌باشند. همچنین رویدادها از نظر گروه‌هایی که در آنها حضور پیدا می‌کنند، مانند تماشاگران و ورزشکاران، با یکدیگر تفاوت دارند (کو و لی^۴، ۲۰۱۹). صرف نظر از نوع و اندازه رویداد، برنامه‌ریزی رویداد نیازمند افرادی است که بتوانند رویداد را طراحی کرده، منابع مادی و انسانی را مدیریت و به صورت راهبردی برنامه‌ریزی کرده، همچنین زمان را به صورت کارآمدی مدیریت کرده و بودجه و امور مالی را پیش‌بینی کنند. افرادی که این نوع از مهارت‌ها را داشته باشند، می‌توانند به صورت کارآمدی رویداد ورزشی یا غیر ورزشی را مدیریت کنند (عیدی و یوسفی، ۱۳۹۵).

برنامه‌ریزی رویدادهای ورزشی در زمانی که باید تصمیمات مختلف اتخاذ شوند، پیچیده و سخت می‌شود (بهرامی و عسگری، ۱۳۹۵). همچنین این برنامه‌ریزی‌ها در زمانی که باید افراد مختلف در این تصمیمات مد نظر قرار گیرند، سخت‌تر هم می‌شود. این وضعیت در شرایطی که ذینفعان متعدد (کمیته‌های سازماندهی، شرکت کنندگان، گروه‌های قانونی، تاسیسات و اماکن، حامیان مالی و غیره) وجود داشته و وظایف مختلفی باید انجام شود، پیچیده‌تر می‌شود (خدادادکاشی و کریم‌نیا، ۱۳۹۷). چالش سازمان‌دهندگان رویداد، منعطف

¹ Amato

² Alen

³ PeierDokoberten

⁴ Koo & Lee

بودن برای برطرف کردن نیازهای گروه‌ها و ورزش‌ها متفاوت است (استوارت و راینر، ۲۰۱۶). در این میان یکی از مهم‌ترین چالش‌های پیش روی سازمان‌دهندگان رویدادهای ورزشی، مواجهه با بحران‌ها و ریسک‌های احتمالی است که ممکن است قبل، حین و بعد از برگزاری رویدادهای ورزشی به وقوع بپیوندد.

وجود حساسیت بالا برای شناسایی و رسیدگی به ریسک‌های بالقوه مرتبط با یک رویداد، ضروری و حائز اهمیت است (گیولانوتی و کلاسر، ۲۰۱۱). کوکوب و گمیچو^۵ (۲۰۱۶) مدیریت ریسک را به عنوان «کاهش یا حذف ریسک مصدومیت، مرگ و مسئولیت‌های بالقوه بعدی که از طریق ارتباط با برنامه‌ها و خدمات ورزش و تفریحات سالم اتفاق می‌افتد» تعریف می‌کنند. ما و سون^۶ (۲۰۱۵) ادعا می‌کنند که مدیریت ریسک «بکارگیری روش‌های منطقی و مسئولیت محتاطانه در به حداقل رساندن تهدیدات» است. همچنین آرنولد^۷ و همکاران (۲۰۱۱) مدیریت ریسک را دارای ماهیتی پیشگیرانه می‌دانند که در آن تعیین می‌شود که چه تهدیدات بالقوه‌ای در بازی وجود دارد که باید آن‌ها را در مرحله برنامه‌ریزی لحاظ کرد. مدیریت ریسک در ساده‌ترین شکل به عنوان «فرآیند مدیریت ریسک‌های قابل شناسایی و بیمه نمودن ریسک‌هایی که نمی‌توان مدیریت کرد»، تعریف شده است (اندرسون، ۲۰۰۸).

دبیرخانه راهبرد بین الملل^۹ وابسته به سازمان ملل متحد، در جدیدترین بیانیه خود بحران را از هم گسیختگی جدی در عملکردهای یک جامعه که منجر به ایجاد خسارات انسانی، سرمایه‌ای و یا زیست محیطی می‌گردد، تعریف کرده است (دلون، ۲۰۰۷). به این ترتیب در صورتی به حادثه‌ای بحران اطلاق می‌شود که سازگاری با آن با توجه به منابع موجود فراتر از توان جامعه باشد؛ از این دیدگاه، وقوع حوادث معمولاً ناشی از اثرات منفی مخاطراتی^{۱۱} است که به خوبی مدیریت نشده‌اند (کومبس و لافر، ۲۰۱۸). گئورگ و پرات^{۱۲} (۲۰۱۲) بحران را واقعه‌ای ناگهانی و بدشانسی بزرگی که باعث آشفتگی در اساس روابط و فعالیت‌های معمول جامعه می‌شود تعریف کرده‌اند.

به منظور مقابله با بحران‌های احتمالی، مجموعه اقدامات مورد نیاز با هدف آسیب‌پذیری و خطر، در چرخه‌ای گرد هم آمده‌ان. این چرخه به اقدامات پیش از وقوع، هنگام و پس از وقوع سانحه تقسیم می‌شود و فرض بر این است که با هر بار وقوع سانحه، یک درجه آسیب‌پذیری کاهش یافته و در صورت تکرار این

¹ Stewart & Rayner

² Crisis

³ Risk

⁴ Giulianotti & Klauser

⁵ Kokobe & Gemechu

⁶ Ma & Sun

⁷ Arnold

⁸ Andersen

⁹ International Strategy for Disaster Reduction

¹ Devlin 0

¹ Hazards 1

¹ Coombs & Laufer 2

¹ George & Pratt 3

دور، رسیدن به آسیب‌پذیری بسیار پایین، دور از انتظار نخواهد بود (حسینی و امیدواری، ۱۳۹۲). اقدامات پیش از وقوع بحران شامل سه مرحله پیشگیری، کاهش اثرات و تخفیف خطر و آمادگی می‌باشد؛ در هنگام وقوع بحران نیز، مقابله اضطراری اعم از پاسخگویی، جست و جو، نجات و امداد صورت می‌گیرد؛ همچنین به اقدامات پس از وقوع بحران، بازتوانی گویند. عملیات بازتوانی، شامل دو مرحله ساماندهی و بازسازی است (حسینی و امیدواری، ۱۳۹۷).

در جهت مهار حوادث غیر مترقبه و آمادگی برای مقابله با بحران، وجود سیستمی به نام "سیستم مدیریت بحران" ضروری است. این سیستم مدیریتی می‌بایست، با برنامه‌ریزی دقیق و تشکیل کمیته‌هایی برای جمع-آوری اطلاعات و تجزیه و تحلیل داده‌ها، به پیش بینی احتمال وقوع بحران و پیشگیری از آن، همچنین تحلیل بحران بوجود آمده و چگونگی مقابله با آن، برآورد خسارت مادی و معنوی، در نهایت ایجاد تعادل و بازگرداندن شرایط پیشین، پردازد (پاکباز خسرو شاهی، ۱۳۹۷). مدیریت بحران، طیفی از فعالیت‌های طراحی شده برای تداوم کنترل بر بحران و شرایط اضطراری؛ و فراهم آوردن چهارچوبی برای کمک به افراد در معرض خطر یا بازیابی اثرات ناشی از بحران هاست (کومبس^۱، ۲۰۰۸). به عقیده هیلز^۲ (۲۰۱۸)، از ضروریات مدیریت بحران، اتخاذ استراتژی انعطاف‌پذیری است. به این معنا که در مراحل مختلف وقوع یک بحران، می‌بایست از راهبرد متناسب با آن مرحله استفاده کرد. راهبرد کلی مدیریت بحران قبل از وقوع، راهبرد کنشی است یعنی مدیریت بحران بر آن است که با پیش‌بینی و پیشگیری از وقوع بحران، جلوگیری و یا حجم آن را مهار کند و یا کاهش دهد؛ در حین بحران، راهبرد واکنشی پیشنهاد می‌شود یعنی بیش از هر چیز بر عملیات امداد و نجات پافشاری می‌شود و نهایتاً برای مرحله پس از بحران، دو نوع راهبرد تعاملی و گزینشی پیشنهاد می‌گردد. راهبرد تعاملی بر تجربه اندوزی از بحران‌های قبلی و برنامه‌های مقابله با بحران تأکید دارد و راهبرد گزینشی برای مقاله با بحران‌هایی است که احتمال وقوع آنها بیشتر است (یاوری گهر و منصوری موید، ۱۳۹۶).

در راستای افزایش بازدارندگی، کاهش آسیب‌پذیری، تداوم فعالیت‌های ضروری و تسهیل مدیریت بحران، نیاز به یک برنامه جامع می‌باشد (لافر^۴، ۲۰۱۵). مدیریت بحران جامع عبارتست از فرآیند برنامه‌ریزی، عملکرد و اقدامات اجرایی که توسط دستگاه‌های دولتی، غیر دولتی و عمومی پیرامون شناخت و کاهش سطح مخاطرات و مدیریت عملیات مقابله و بازسازی و بازتوانی منطقه آسیب دیده، صورت می‌پذیرد (جهانگیری، ۱۳۹۲). در این فرآیند با مشاهده پیش‌نشانگرها و تجزیه و تحلیل آنها و منابع اطلاعاتی در دسترس تلاش می‌شود به صورت یکپارچه، جامع و هماهنگ با استفاده از ابزارهای موجود از بحران، پیشگیری نموده و یا

¹ Oombs

² Hilz

³ Flexible Strategy

⁴ Laufer

در صورت بروز آنها با آمادگی لازم در جهت کاهش خسارات جانی و مالی به مقابله سریع پرداخته تا شرایط به وضعیت عادی باز گردد (لئونگ و همکاران، ۲۰۰۸).

مدیریت بحران، نقش کنترل بحران و کاهش آثار سو آن و عبور از بحران را دارد. در این حیظه و در ارتباط با مدیریت بحران، پژوهش‌های زیادی در ایران و در علوم مختلف صورت پذیرفته است، از جمله این پژوهش‌ها می‌توان به پژوهش پاکباز خسرو شاهی (۱۳۹۷) با عنوان طراحی الگوی مدیریت بحران در رسانه، که نقش الگوی رسانه و سایت‌های مبتنی بر آن را در امر بحران نشان داد؛ پژوهش موسوی و همکاران (۱۳۹۷) در ارتباط با مدیریت بحران و ساماندهی و کاهش آسیب پذیری شریان‌های حیاطی، که با نگاهی تحلیلی، کنترل و مدیریت در این زمینه را بررسی نمود؛ پژوهش دهقانی و شهریار (۱۳۹۷) در ارتباط با الگوی پیشنهادی مدیریت ریسک بنگاه در شرکت‌های بیمه؛ پژوهش یآوری گهر و منصوری موید (۱۳۹۶) در ارتباط با مدیریت بحران و صنعت گردشگری که پیشگیری از مدیریت بحران با یک نگاه جامع را بررسی نمود. همچنین پژوهش ابراهیمی و همکاران (۱۳۹۶)، در ارتباط با مدلسازی پهنه‌های اسکان در مدیریت بحران زلزله با استفاده از مدل‌های تصمیم‌گیری که رویکرد بهینه بر اساس مدل‌های موجود ارائه نمود نام برد. بر اساس بررسی‌ها و تحقیقات انجام شده، در ارتباط با مبحث اصلی این گفتار که رویدادهای ورزشی می‌باشد، پژوهشی چون پژوهش رحیمی و همکاران (۱۳۹۱) که بحران در استادیوم‌های فوتبال را با نگاهی زیر ساختی بررسی نمودند، صورت پذیرفته است. اما پژوهشی در ارتباط با ارائه الگوی جامع مدیریت بحران در رویدادهای ورزشی به چشم نمی‌خورد. عمده پژوهش‌ها مبتنی بر یک واکاوی سطحی و رابطه‌ای است و مدلی جامع در این زمینه مشاهده نمی‌گردد. از این رو این مسأله را می‌توان یک خلاء تحقیقاتی در بحث مدیریت ورزش و مدیریت رویدادهای ورزشی دانست و برای حل این مسأله اقداماتی را صورت داد.

با توجه به شرایط سیاسی، امنیتی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی کشور و نیز موقعیت ژئوپلیتیکی آن، و نوع تعاملات موجود در عرصه بین‌الملل؛ دغدغه همه مسئولان بصیر و عالم حوزه مدیریت بحران در کشور، برداشتن گام‌های موثر در زمینه الگوسازی، تدوین و طراحی، زمینه‌سازی، اجرا و توسعه مدل‌های مدیریتی بحران در حیظه‌های مختلف در کشور است که این امر الزاماً با بهره‌گیری از توان علمی و در فرصت‌های طلایی موجود در قبل از بروز بحران‌ها امکان‌پذیر خواهد بود.

در این راستا و با توجه به اهمیت روز افزون رویدادهای ورزشی و توسعه آن در کشورمان و جمعیت بی‌شماری که در غالب‌های مختلف از رویدادهای مختلف ورزشی استفاده می‌نمایند، ایجاد الگویی واحد در سطح ملی برای گام برداشتن نظام‌مند در حوزه مدیریت بحران در رویدادهای ورزشی کشورمان، احساس شد. لذا هدف از انجام این فعالیت پژوهشی، طراحی الگوی جامع مدیریت بحران در رویدادهای ورزشی می‌باشد. لذا با توجه به کمبود مطالعات کیفی در این زمینه، ضعف در ریشه‌شناسی مسأله مدیریت بحران در

¹ Leong

رویدادهای ورزشی احساس و اهمیت موضوع ادراک گردید. بدین منظور در پژوهش حاضر با درک این ضرورت، سعی شد با استفاده از رویکرد مبتنی بر روش‌شناسی تفسیرگرایی برخاسته از داده، مسأله و فرایند مدیریت بحران در برگزاری رویدادهای ورزشی تحلیل گردد و چرایی این الگو مشخص شود.

روش

این پژوهش بر مبنای موضوع و شیوه تبیین یافته‌های مورد هدف آن، در حیطه تحقیقات کیفی قرار دارد و روش کیفی مورد استفاده در این پژوهش، روش کیفی نظریه برخاسته از داده‌ها است که هدف اساسی آن با توجه به مطالب بدست آمده شکل‌دهی خرده نظریه در حیطه‌های مربوط بر مبنای اطلاعات بدست آمده است.

به منظور انجام نمونه‌گیری در مرحله نخست پژوهش، از نمونه‌گیری نظری استفاده شد. در نمونه‌گیری نظری، از نمونه‌هایی مصاحبه به عمل آمد که از لحاظ هدف‌های پژوهش دارای اطلاعات غنی بودند. این روش نمونه‌گیری وقتی خاتمه می‌یابد که هر مقوله به اشباع نظری برسد (استراس و کوربین، ۱۳۸۵). در خلال طراحی فرایند انجام مصاحبه تمامی مصاحبه‌ها با افراد به صورت رو در رو و فردی در زمان‌های مختلف انجام گرفت. مدت زمان انجام مصاحبه‌ها بین ۴۵ الی ۶۰ دقیقه بود. مصاحبه‌ها تا کسب توصیف مناسبی از موضوعات مربوط به پژوهش ادامه یافت و در تمامی مصاحبه‌ها از دستگاه ضبط استفاده گردید. تمامی مصاحبه‌ها توسط خود پژوهشگر انجام شد. پژوهشگر هدف مطالعه، محتوای فرم رضایت و سؤال‌های مصاحبه را به صورت کلی برای افراد شرکت‌کننده در مصاحبه‌ها توضیح داده و تلاش شد تا توالی و ترتیب سؤال‌ها تقریباً برای همه شرکت‌کنندگان یکسان باشد. تمامی مصاحبه‌ها با افراد در زمان‌های مختلف و عموماً در مکان کاری آنها انجام پذیرفت. سؤالات مصاحبه در سه محور اصلی: چستی الگوی مدیریت بحران در رویدادهای ورزشی؛ شرایط و عوامل شکل‌گیری مدیریت بحران و راهبردها و پیامدهای شکل‌گیری الگوی مدیریت بحران در برگزاری رویدادهای ورزشی انجام پذیرفت. در ابتدای امر پس از معرفی اولیه و مشخص‌سازی موضوع پژوهش و توضیح رشته و موضوع توسط پژوهشگر، مشارکت‌کنندگان در هر محور به چند سؤال پاسخ می‌دادند که پژوهشگر در بخش‌هایی که پاسخ‌ها واضح و شفاف نبودند مداخلات اندک و سؤالات بیشتری جهت تشریح و تبیین مسأله را بکار گرفت. برای تحلیل یافته‌ها در این پژوهش از الگوی سه مرحله‌ای کدگذاری باز، محوری و انتخابی استفاده گردید. بنابراین تحلیل داده‌ها از این طریق انجام شد. در مرحله کدگذاری باز، از طریق کاوش در مصاحبه‌ها و نگاه عمیق به آن‌ها، زیرمقوله‌ها و مقوله‌ها شناسایی شد. در مجموع ۲۲۹ نشانگر (گزاره معنایی) و ۳۸ مقوله اصلی بدست آمد. در مرحله بعد، یکی از مقوله‌ها که بیشترین ارتباط را با سایر مقوله‌ها داشت به عنوان پدیده اصلی انتخاب شد و محققان توانستند ارتباط آن مقوله و سایر عناصر الگوی تدوین نظریه برخاسته از داده را تبیین نمایند. همچنین در مرحله پایانی که کدگذاری گزینشی نام دارد، با استفاده از گزاره‌ها، روابط میان مقوله‌ها که به واسطه تحلیل داده‌ها، بدست آمده

بود به شکل حکایت گونه درآمد و بدین ترتیب نظریه میانی در خصوص مدیریت بحران در برگزاری رویدادهای ورزشی تدوین شد.

برای اعتبار بخشی به یافته‌ها در این پژوهش سه راهبرد به کار گرفته شد:

(۱) مرور هم‌تا: با استفاده از این راهبرد، پژوهشگر از نظر دیگر محققانی که در حیطه این رویکرد و روش و مفهوم مورد بررسی اطلاعاتی دارند کمک می‌گیرد و نظرات آنان در خصوص کد گذاری‌ها، شکل مصاحبه و دیگر موارد و نیز بررسی مقایسه‌ای ممکن می‌گرداند تا صحت فرایند انجام شده مورد تأیید قرار بگیرد. در این زمینه محقق پیشنهادهای دیگران را درباره نحوه انجام مصاحبه‌ها یا نحوه ارائه نتایج و ادراکات محققانی که دارای دیدگاه‌های متفاوت با دیگران هستند مطالعه می‌کند و تصمیم می‌گیرد کدام بخش از دیدگاه‌های ایشان را در پژوهش دخالت دهد. در این پژوهش نیز مطابق همین اصل از همکاری دو نفر از افراد متخصص و همکار که در حیطه مورد نظر دارای سوابق پژوهشی و اجرایی بودند کمک گرفته شد و بر اساس نظرات و نقدهای آنان تغییرات لازم به عمل آمد.

(۲) شیوه یادداشت برداری و انجام پژوهش: یک روش برای کمک به ایجاد اطمینان، توضیح چگونگی دنبال کردن مراحل پژوهش و تهیه یادداشت‌هاست. یادداشت‌های همراه با فکر یا یادداشت‌هایی که در آنها پژوهشگر افکار خود را هنگام جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها ثبت کرده باشد، به خواننده اجازه می‌دهد تا دریابد که محقق چگونه به نتایج خود دست یافته است. در این زمینه محقق هنگام مصاحبه‌ها نکاتی در خصوص تأکید، نوع گفتار و برجسته شدن مسائل یادداشت برداری می‌کرد و نقاط مهم دیگری نیز که در تحلیل یافته‌ها قابل بررسی و استفاده بودند ثبت گردید.

(۳) گروه کانونی: گروهی متشکل از نمونه‌های مشارکت‌کننده در پژوهش، برای تأیید فرایند حاصل از تحلیل داده‌ها به تبادل نظر پرداخته و محقق با جمع‌بندی نظرات ایشان در خصوص فرایند به دست آمده به اصلاح و بازبینی فرایند به دست آمده پرداخته است.

مشارکت‌کنندگان پژوهش شامل کلیه افراد متخصص و صاحب نظر در زمینه موضوع پژوهش (اساتید برجسته ورزشی متخصص در حوزه رویدادهای ورزشی و مدیریت بحران، خبرگان و صاحب نظران مدیریت ورزشی کشور، مسئولین اجرایی برگزاری رویدادها و مدیران رویداد) بودند که ابتدا به صورت هدفمند و در ادامه به روش گلوله برفی (ارجاع زنجیره‌ای) انتخاب شده و تا رسیدن به اشباع نظری ادامه داشت. لازم به ذکر است اشباع نظری در این زمینه پس از مصاحبه با ۱۴ نفر به عمل آمد.

جدول (۱) ویژگی‌های توصیفی افراد مشارکت‌کننده در تحقیق

ویژگی‌های فردی افراد مورد مصاحبه

ردیف	جنسیت	مدرک تحصیلی	سابقه فعالیت	شغل	نوع فعالیت در حیطه	تاریخ مصاحبه	مکان مصاحبه	زمان آغاز مصاحبه	زمان پایان مصاحبه
۱	مرد	دکتری تربیت بدنی	۲۰ سال به بالا	رسمی	تمام وقت	۹۹/۱۱/۲۸	دفتر کاری شخص	۸:۴۵	۹:۲۵
۲	مرد	دکتری تربیت بدنی	۱۰ سال به بالا	رسمی	تمام وقت	۹۹/۰۲/۳	دفتر کاری شخص	۸:۳۰	۹:۱۵
۳	زن	دکتری تربیت بدنی	۲۰ سال به بالا	رسمی	تمام وقت		الکترونیک و مجازی		
۴	مرد	دکتری تربیت بدنی	۱۰ سال به بالا	رسمی	تمام وقت	۹۸/۱۱/۲۶	دفتر کاری شخص	۹:۱۰	۹:۵۵
۵	مرد	دکتری تربیت بدنی	۲۰ سال به بالا	رسمی	تمام وقت		الکترونیک و مجازی		
۶	مرد	دکتری تربیت بدنی	۲۰ سال به بالا	رسمی	تمام وقت		الکترونیک و مجازی		
۷	مرد	دکتری تربیت بدنی	۲۰ سال به بالا	رسمی	تمام وقت	۹۹/۰۲/۹	دفتر کاری شخص	۱۷	۱۷:۴۵
۸	زن	دکتری تربیت بدنی	۵ سال به بالا	رسمی	تمام وقت	۹۹/۰۲/۱۰	دفتر کاری شخص	۹:۳۰	۱۰:۱۰
۹	مرد	ارشد تربیت بدنی	۲۰ سال به بالا	رسمی	تمام وقت	۹۸/۰۲/۱۰	دفتر کاری شخص	۱۷:۳۵	۱۸:۲۰
۱۰	مرد	دکتری تربیت بدنی	۲۰ سال به بالا	رسمی	تمام وقت		الکترونیک و مجازی		
۱۱	مرد	ارشد تربیت بدنی	۱۰ سال به بالا	رسمی	تمام وقت		الکترونیک و مجازی		
۱۲	مرد	دکتری تربیت بدنی	۲۰ سال به بالا	رسمی	تمام وقت	۹۹/۰۲/۲۳	دفتر کاری شخص	۱۱:۳۰	۱۲:۲۰
۱۳	مرد	دکتری تربیت بدنی	۱۰ سال به بالا	رسمی	تمام وقت		الکترونیک و مجازی		
۱۴	مرد	دکتری تربیت بدنی	۲۰ سال به بالا	رسمی	تمام وقت		الکترونیک و مجازی		

یافته‌ها

▪ پدیده اصلی (مقوله محوری):

برای انتخاب و شناخت پدیده محوری، محقق هر یک از مقوله‌ها را جداگانه بررسی نموده و به بررسی ارتباطی آن با دیگر مقوله‌ها پرداخت و با ملاک‌های انتخاب پدیده اصلی مقایسه کرد. مقوله‌هایی که ظرفیت

استفاده در این زمینه و ارتباطدهی با دیگر مقولات را نداشتند در این بخش رد گردیدند. پس از بررسی مقوله‌ها از زوایای مختلف و ارتباطدهی مشخص گردید. مبحث منابع و زیر ساخت‌ها مقوله‌ای است که در ارتباط با هر پدیده منتج به شکل‌گیری مدیریت بحران شده و اثرات آن مشاهده می‌شود و خود مصاحبه شوندگان نیز در مصاحبه به صورت مکرر از نقش منابع و زیر ساخت‌ها برای مدیریت، کنترل، پیشگیری، اقدام و اصلاح نام می‌بردند. بر همین اساس مقوله محوری در این پدیده، منابع و زیر ساخت‌ها بود.

■ عوامل علی:

عوامل علی مجموعه عواملی است که به صورت کلی بر اساس شکل‌گیری مدیریت بحران در برگزاری رویدادهای ورزشی اشاره دارد که در جدول ۲ بصورت مختصری به آن اشاره می‌شود.

جدول ۲: کد گذاری علی

ابعاد پژوهش	مقوله	مفاهیم مهم
عوامل علی	پیش از بحران	ایجاد ایمنی و امنیت
		وجود کمک های اولیه مورد نیاز
		مستندسازی و آموزش تجربیات و دستاوردهای پیشین
		الگو برداری موارد مشترک
		مدیریت تشخیص و راهبردی
		بهره مندی از منابع انسانی
		شناخت بحران
	حین بحران	برنامه ریزی استفاده از تجارب قبل
		تعامل با بحران و افراد
		مشورت با افراد صاحب نظر
		ارزیابی بحران
		آمادگی
		ایجاد شرایط و حالت اضطراری
		اطلاع رسانی صحیح بحران
		هماهنگی
	پس از بحران	تعامل با رسانه
		اصلاح و بازسازی
		درس گرفتن از بحران
		کنترل و آرام سازی شرایط

■ شرایط واسطه‌ای (مداخله گر):

شرایط واسطه‌ای در روش نظریه برخاسته از داده‌ها شامل مقولاتی است که به صورت مستقیم بر راهبردها اثر می‌گذارند. به عبارتی عواملی که به واسطه مداخله آن‌ها کنش‌ها و تعاملات حاصل از پدیده اصلی به عمل می‌آید (بازرگان، ۱۳۹۸). در بررسی عوامل اثر گذار بر الگوی مدیریت بحران بر مبنای الگوی عوامل مداخله-گر، محقق به این عوامل رسید:

قوانین کلان: قوانین کلان اشاره به الگوی سیاست‌های کلی تبیین شده در این زمینه دارد که بر اساس قوانین اجتماعی و سیاسی در این زمینه بیان شد.

زیر ساخت‌های موجود: زیر ساخت‌های موجود اشاره به منابع و پتانسیل‌های برقرار در شرایط فعلی و نیز ابزار موجود در زمینه مورد نظر دارد.

مدیریت کلان: مدیریت کلان اشاره به الگوی مدیریت کل در یک ساختار معین و مشخص شده دارد.

▪ عوامل بستر ساز (زمینه ای):

عوامل بستر ساز یا محیطی عواملی هستند که به صورت غیر مستقیم بر راهبردهای نظریه برخاسته از داده‌ها اثر گذارند. محل حوادث شرایط پیرامونی و نزدیک و ساختار مرتبط، زمینه و... که کنش بین عوامل و در نتیجه راهبرد را موجب می‌گردد در دسته این عوامل قرار دارد. مهمترین عوامل شناسایی شده در این زمینه در مدل تحقیق به شکل زیر بدست آمد:

تخصص و ویژگی‌های کارکنان و کادر: یکی از مسائل مهم در اجرای هر نقش و شغلی به نیروی کار و کادر اجرایی بر می‌گردد و فعالیت و تخصص این گروه زمینه اجراییات هر مسأله‌ای مهم و اساسی است. **مدیریت سازمان:** مدیریت سازمان اشاره به الگوی مدیریتی در امور سازمان و بصورت مشخص تر مدیریت بخش مورد نظر دارد و در سطحی پایین تر از مدیریت کلان قرار می‌گیرد که سیاست‌های کلی را اجرا و ارائه می‌کند.

انعطاف پذیری و سرعت سازمانی: مسأله انعطاف پذیری سازمانی به الگوی تطبیق شرایط سازمان بر اساس موقعیت اشاره دارد که زمینه یک تطبیق پذیری بر اساس نیاز را ایجاد می‌کند.

ارزشیابی از بحران: در این زمینه مصاحبه شونده شماره ۸ بیان کرد: "ببینید بحران وقتی در رویداد ورزشی شکل گرفت، سریع باید فهمید مدلش چیه، چه الگویی داره، پیامدش چیه و چطور میشه جلوش رو گرفت و اثرش رو کم کرد. این فقط تو خود بحران نیستا، اصلا قبل اینکه بحرانی شکل بگیره هم باید مداوم ارزیابی و تحلیل کرد."

▪ راهبردها:

راهبردها در نظریه برخاسته از داده‌ها اشاره به اقدامات یا تعامل‌های ویژه‌ای دارد که از پدیده اصلی حاصل می‌شود (بازرگان، ۱۳۹۸). در این پژوهش از بررسی داده‌ها حاصله راهبردهای زیر استخراج گردید:

قانون‌گرایی و سیاست گذاری: قانون‌گرایی و سیاست گذاری بصورت کلی اشاره به تدوین و ابلاغ قوانینی حمایتی و جهت بر طرف سازی موانع، مشکلات و اجرا شدن هر چه بهتر فرایند در این زمینه دارد.

آموزش‌های دوره‌ای و تحلیل: این مقوله اشاره به آموزش‌های ضمن خدمت و برنامه‌ریزی بر اساس این مسأله در زمینه کارکنان و انتخاب صحیح بر اساس آنان دارد.

ارزشیابی مداوم از شرایط: در این زمینه مصاحبه شونده شماره ۷ بیان نمود که: "باید از شرایط رویدادهای ورزشی تو آب و هوای مختلف، تو شرایط سیاسی و اجتماعی و همه ابعاد بصورت مداوم تحلیل انجام بشه تا بر حسب شرایط بشه بهترین گزینه، پیشگیری، آمادگی و اقدام رو انجام داد"

داشتن برنامه‌های مختلف: در این رابطه مصاحبه شونده شماره ۱۴ بیان نمود: "در امر اجرا پیشگیری و کنترل بحران در رویدادهای ورزشی به خصوص تو بخش حین بحران اینه که پلن A و B داشته باشیم. نه فقط این دوتا که چندتا برنامه باید برای وقوع و جلوگیری و کنترل بحران پیش‌بینی کرد."

هماهنگی ساختاری: هماهنگی به صورت کلی اشاره به ارتباط بین ابعاد درگیر در مدیریت هر امری دارد. به روز بودن: در این زمینه مصاحبه شونده شماره ۱ بیان کرد: "برای ایجاد مدیریت بحران و کنترل و مقابله سازمان و امکاناتش باید بروز باشه و بر اساس شرایط بهترین امکانات و منابع را بکار گرفت."

■ پیامد:

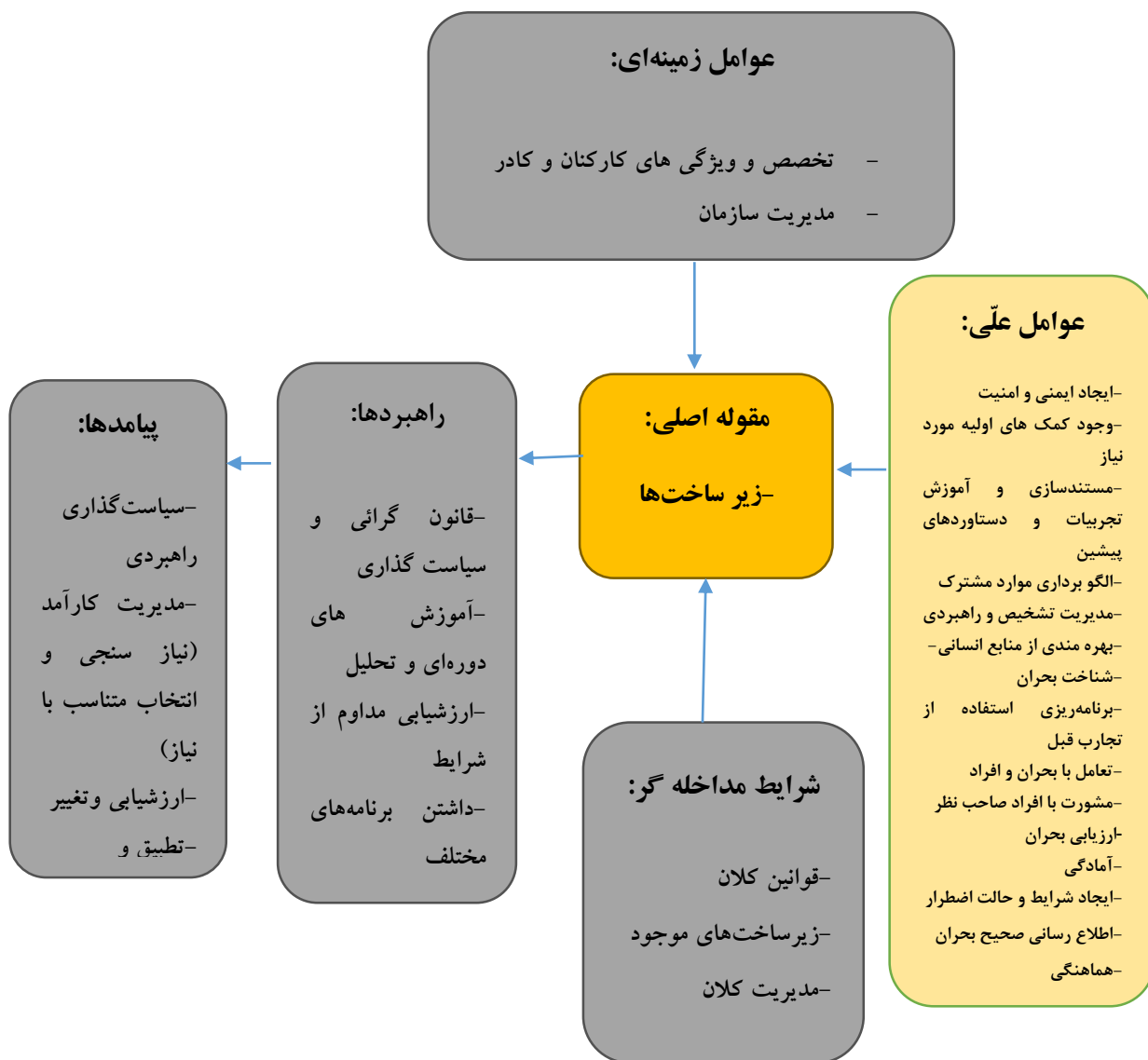
پیامدها در نظریه برخاسته از داده‌ها نتایجی است که در اثر راهبردها ایجاد می‌گردد (بازرگان، ۱۳۹۱). بر اساس یک بررسی کلی تقویت زیر ساخت ها و شاخص‌های مرتبط با منابع، عاملی مهم در مدیریت بحران و الگوی صحیح آن در رویدادهای ورزشی می‌باشد که با پیاده سازی راهبردها اثراتی چند شامل موارد زیر را شاهد خواهیم بود. مهمترین پیامدها در این زمینه به شرح زیر بود:

سیاست گذاری راهبردی: این مقوله اشاره به رویکرد اجرا و تبیین سیاست‌های هر امری متناسب با نیاز و شرایط مربوط به آن دارد.

مدیریت کارآمد (نیاز سنجی و انتخاب متناسب با نیاز): نیاز سنجی و انتخاب به شناخت مساله و ارزیابی نیازهای دوره‌ای بر اساس ضوابط خاص دارد و بر اساس این نیازهای شناسایی شده می‌توان انتخاب‌های صحیح و کارآمد در این زمینه را به عمل آورد.

ارزشیابی و تغییر: بر اساس این ملاک بر حسب نیاز ارزشیابی مداوم از شرایط به عمل می‌آید و با بهره‌گیری از الگوهای شناخته شده فرد بهترین الگو را بکار می‌گیرد.

تطبیق و سازماندهی: این مقوله اشاره به شناخت مساله و هماهنگی با آن دارد که در اثر هماهنگی ساختاری بین اجزای سازمان و نیز بکارگیری برنامه‌های مختلف حاصل می‌گردد.

شکل ۲: خرده نظریه تدوین شده برای تبیین مدیریت بحران در برگزاری رویدادهای ورزشی

بحث و نتیجه‌گیری

نقش زیرساخت‌ها در هدایت و سرعت توسعه یک کشور غیرقابل انکار است. همانطور که پایه و اساس در یک ساختمان مهم است، جایگاه زیرساخت و همچنین قابلیت اطمینان به آن برای توسعه همه کشورها اهمیت دارد. بدیهی است که رشد اقتصادی یک کشور با توسعه زیرساخت‌های آن ارتباط تنگاتنگ دارد. یک پایه زیربنایی دقیق، کلید توسعه اجتماعی و اقتصادی دولت است و به عنوان یک آهنربا برای جذب

سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی در یک دولت عمل کرده و در نتیجه به عنوان یک مزیت رقابتی تلقی می‌شود. دسترسی به زیرساخت‌های کافی و کارآمد نه تنها باعث پیشرفت صنعتی شدن می‌شود بلکه کیفیت زندگی مردم را نیز بهبود می‌بخشد (عرفان نیا و همکاران، ۱۳۹۸). این موضوع همانطور که در تمامی بخش‌های تجارت، سیاست و کنترل اساس یک سازمان و جامعه می‌باشد در بخش بحران، مدیریت آن و الگوی مربوط به آن نیز نقشی اساسی دارد. مهمترین پایه مدیریت بحران در رویدادهای ورزشی به منظور پیشگیری، کنترل و مداخله در آن به مقوله اتکاء به منابع و زیر ساخت‌های موجود در این حیطة بر می‌گردد و بر همین اساس اصلی‌ترین و اساسی‌ترین مفهوم در مدیریت بحران در رویدادهای ورزشی معطوف به منابع و زیر ساخت‌ها می‌باشد و این تحقیق نیز این مقوله را کلیدی‌ترین محور در این زمینه قلمداد نمود.

نتایج این بخش با یافته‌های فراهانی و همکاران (۱۳۹۷) که نشان دادند چندین عامل بحران‌زا در حیطة ورزش ایران وجود دارد که بر اساس اولویت ضعف برنامه‌ریزی، نگرش نامناسب جامعه، ضعف نیروی انسانی، ضعف هماهنگی، مشکلات زیرساختی، مسائل مالی، مشکلات ساختاری و قانونی، ضعف نظام ارتباطی و عملکرد ضعیف رسانه‌ها هستند و نیز یافته‌های نایت و همکاران (۲۰۱۹)؛ رضانی و همکاران (۱۳۹۳) و... همسویی و همراهی در نتایج بدست آمده را دارد و گواه بر این موضوع است که برای امر هدایت، کنترل و پیشگیری بحران در رویدادهای ورزشی باید یک نگاه جامع به مسأله مورد نظر داشت. در مرحله پیش از بحران در امر مدیریت بحران در رویدادهای ورزشی، اتکاء به زیر ساخت‌ها و منابع مسأله مهمی است که زمینه پیشگیری از بروز بحران بر اساس منابع و ساختار موجود فراهم می‌گردد. در مرحله بحران وجود منابع و امکانات اجرایی، کنترل و کاهش خسارت و آسیب به هر نحو را فراهم می‌آورد و در مرحله پس از بحران این منابع و زیرساخت سرعت اصلاح، بهبود و تغییر شرایط را ایجاد می‌کند. بر این مبنا منابع و زیرساخت‌ها عامل و مسأله مهمی است که در مدل مدیریت بحران نقشی کلیدی و محوری دارد.

برای ایجاد یک مدیریت کارآمد بحران در برگزار رویدادهای ورزشی باید یک ساختار چند وجهی در زمینه پیش، حین و پس از بحران تدوین کرد و بر اساس دستورالعمل‌های تبیین شده هر دوره، الگوی مؤثر را بکار گرفت. بی تردید هر دوره از این مراحل نیاز به یک توجه چند بعدی در ابعاد کلان و خرده‌تر دارد تا بتوان با بکارگیری سیاست‌های کلی و مشخص، رویکردی کارآمد و تخصصی به مسأله را پیاده نمود. بکارگیری چنین مدل کارآمدی در زمینه برگزاری رویدادهای ورزشی و در امر مدیریت بحران در این حیطة راهبردهای مفید و تخصصی در ارتباط با منابع انسانی، نیازهای سازمانی، سیاست‌های کلان و... در بر خواهد داشت و پیامدهای سیاست گذاری راهبردی؛ مدیریت کارآمد؛ ارزشیابی و تغییر و تطبیق و سازماندهی را موجب می‌گردد. در یک جمع بندی کلی مدیریت بحران در رویدادهای ورزشی مقوله‌ای چند بعدی و در ارتباط با متغیرهای بسیاری است که ضرورت توجه ویژه و تخصصی با سیاست‌های مشخص به آن را طلب می‌کند.

بر اساس نتایج بدست آمده پیشنهاد می‌گردد:

- با توجه به اهمیت مسأله مدیریت بحران در برگزاری رویدادهای ورزشی پیشنهاد می‌گردد این الگوی مدیریتی از افرادی با سابقه تجربی و دارای تخصص در امر مورد نظر استفاده نماید تا امکان موفقیت و کنترل در این زمینه افزایش یابد.
- با توجه به ضرورت به روز بودن و الگو برداری از نمونه‌های موفق مدیریت بحران در برگزاری مسابقات ورزشی، پیشنهاد می‌گردد به صورت مداوم برنامه‌های مبتنی بر الگوی جهانی در این زمینه مورد بررسی کادر اجرایی و تخصصی قرار گیرد.
- با توجه به نقش کارکنان و کادر اجرایی در زمینه مدیریت بحران در رویدادهای ورزشی و برگزاری آن، پیشنهاد می‌گردد برای جذب و بکارگیری نیروی کار در این زمینه ارزیابی‌های تخصصی و بررسی از منظر هوشی و دیگر ساختار جهت جذب و بکارگیری اجرا گردد.
- با توجه به نقش آموزش‌های دوره‌ای و ضمن خدمت در به روز بودن و افزایش موفقیت در مدیریت بحران در برگزاری رویدادهای ورزشی، پیشنهاد می‌گردد سازمان متولی به صورت سالانه و فصلی برنامه‌های مورد نیاز و دانش روز مبتنی بر آن را از طریق افراد متخصص و کار بلد به مدیران و کارکنان شاغل در این بخش آموزش دهد.
- با توجه به اهمیت و ضرورت سیاست گذاری راهبردی و سیاست کلان در امر مدیریت بحران در برگزاری رویدادهای ورزشی، پیشنهاد می‌گردد سازمان مورد نظر قوانین تسهیل گرایانه خویش را به وزارت متبوع و دیگر بخش‌های مرتبط با این حوزه ارائه نماید و با بیان نقشه عملیاتی در تأیید و تشریح قوانین در این زمینه گام بردارد.
- با توجه به اهمیت و ضرورت ارزشیابی مداوم در مدیریت بحران در رویدادهای ورزشی در زمینه برگزاری آن؛ پیشنهاد می‌گردد واحد ارزشیابی و سنجش کیفیت به صورت مستقل و تحت نظارت سازمان اصلی در امور برگزاری مسابقات بصورت تخصصی دایر گردد و نظارت دائم و پیگیرانه‌ای در این زمینه داشته باشد.
- با توجه به ضرورت وجود ایمنی و داشتن پلن‌های مداخله‌ای در زمان بحران در برگزاری مسابقات ورزشی، پیشنهاد می‌گردد در تمامی ورزشگاه‌های مهم دایر بر برگزاری مسابقات، سیستم ورود و خروج اضطراری و مکان خاص مرتبط با نیروهای امدادی و اجرایی در این زمینه بکار گرفته و پیاده گردد.
- با توجه به نقش بسیار مهم منابع و زیر ساخت‌ها در مدیریت بحران در برگزاری مسابقات ورزشی پیشنهاد می‌گردد، با الگو برداری از نمونه‌های جهانی موفق، سطح منابع و زیرساخت‌ها افزایش و به سطح ایده آل جهانی نزدیک گردد.

منابع

- ابراهیمی، حمید؛ رسولی، علی اکبر؛ مختاری، داوود (۱۳۹۶). "مدلسازی پهنه‌های اسکان موقت در مدیریت بحران زلزله با استفاده از مدل های تصمیم گیری فازی-مبنا (مطالعه موردی شهر مرند)". جغرافیا و برنامه ریزی، سال ۲۱، شماره ۶۱، صص ۱-۱۸.
- اتقیا، ناهید (۱۳۹۶). مدیریت مسابقات و رویدادهای ورزشی. چاپ سوم، تهران، نشر دانشگاه الزهرا.
- اسدی، نوید؛ سجادی، سید نصرالله؛ گودرزی، محمود؛ مرادی، آرام (۱۳۹۴). "تبیین شایستگی های مدیران رویدادهای ورزشی". مدیریت ورزشی، دوره ۷، شماره ۲، صص ۱۵۹-۱۷۴.
- بازرگان، عباس (۱۳۹۸). مقدمه ای بر روش های تحقیق کیفی و آمیخته. تهران: انتشارات دیدار.
- بهرامی، شهاب؛ عسگری، بهمن (۱۳۹۵). "تأثیر عملکرد کشورهای جهان در رویدادهای بزرگ ورزشی بر عملکرد آنها در بازی های المپیک". نشریه مدیریت ورزشی، دوره ۸، شماره ۳، صص ۳۹۵-۴۰۷.
- پاکباز خسروشاهی، علی (۱۳۹۷). "طراحی الگوی مدیریت بحران در رسانه". نشریه رسانه، شماره ۳، پیاپی ۱۱۲، صص ۱۲۵-۱۴۶.
- حسینی، علی؛ امیدواری، فرشیده (۱۳۹۲). مبانی بازسازی پس از سانحه. تهران، نشر عصرکنکاش.
- حسینی، علی؛ امیدواری، فرشیده (۱۳۹۷). "واکاوی نقش طراحی شهری در چرخه مدیریت بحران". معماری شناسی، شماره ۲، صص ۸-۱.
- خدادادکاشی، فرهاد؛ کریم نیا، الهام (۱۳۹۷). "ارزیابی میزان رقابت و انحصار در بازی های المپیک بر مبنای شاخص تمرکز: ۱۹۹۶-۲۰۱۶". پژوهش های کاربردی در مدیریت ورزشی، شماره ۴ (پیاپی ۲۴)، صص ۹۳-۱۰۳.
- رمضانی، جواد؛ رضوی، سید محمد جواد؛ حسینی، حیدر (۱۳۹۳). "ارتباط بین هوش هیجانی و استراتژی مدیریت بحران (مطالعه موردی اداره کل ورزش و جوانان استان یزد)". مطالعات مدیریت ورزشی، شماره ۲۷، صص ۱۸۵-۱۹۸.
- سقای، مهدی؛ خوشه بست، فرزانه (۱۳۹۷). "تحلیل استراتژیک گردشگری رویداد در ایران (مورد شناسی: جشنواره طلای سرخ شهرستان قائنات)". جغرافیا و آمایش شهری - منطقه ای، شماره ۲۷، صص ۷۵-۹۴.
- عیدی، حسین؛ یوسفی، بهرام (۱۳۹۵). "تحلیل سوات میزبانی رویدادهای بزرگ ورزشی در ایران". مطالعات مدیریت ورزشی، شماره ۳۹، صص ۱۷۱-۱۸۸.
- فراسنخواه، مقصود (۱۳۹۶). روش تحقیق کیفی در علوم اجتماعی با تاکید بر نظریه ی برپایه، تهران: انتشارات آگاه، چاپ چهارم.
- فراهانی، ابوالفضل؛ کشاورز، لقمان؛ مروی اصفهانی، ناهید (۱۳۹۷). "تحلیل عوامل بحران در ورزش همگانی". رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی، دوره ۶، شماره ۲۱، صص ۵۱-۶۷.
- قاسمی، حمید؛ کشگر، سارا؛ نوربخش، مهوش (۱۳۹۵). اصول سازمان و مدیریت ورزش. تهران، نشر علم و حرکت.
- موسوی، میر نجف؛ باقری، علی؛ مقیمی، مهدی؛ کیانی، جواد (۱۳۹۷). "راهکارهای ساماندهی و کاهش آسیب پذیری شریان های حیاتی با رویکرد مدیریت بحران (مورد مطالعه: محور ارتباطی یزد - شیراز)". پژوهشنامه جغرافیای انتظامی، سال ششم، شماره ۲۲، صص ۲۹-۶۲.
- یاوری گهر، فاطمه؛ منصوری مؤید، فرشته (۱۳۹۶). "مدیریت بحران در صنعت گردشگری". مطالعات مدیریت گردشگری، سال دوازدهم، شماره ۴۰، صص ۲۱-۴۰.

Allen, J. (2006). **Events management**. 2nd Edition. United Kingdom: Butterworth-Heinmann Publication, p: 40.

Amato, F., Moscato, V., Picariello, A., Sperli, G. (2019). "Extreme events management using multimedia social networks". *Future Generation Computer Systems*, Volume 94, Pages 444-452.

Andersen, T. J. (2008). "The performance relationship of effective risk management: Exploring the firm-specific investment rationale". *Long Range Planning*, 41(2): 155-176.

Arnold, V., Benford, T., Canada, J., Sutton, S.G. (2011). "The role of strategic enterprise risk management and organizational flexibility in easing new regulatory compliance". International Journal of Accounting Information Systems, 12(3), 171-188.

Coombs, T., Laufer, D. (2018). "Global Crisis Management – Current Research and Future Directions". Journal of International Management, Volume 24, Issue 3, Pages 199-203.

Coombs, W. T. (2008). **The future of crisis communication from an international perspective.** In: Nolting, T., Tieben, A. (Eds.), Krisenmanagement in der Mediengesellschaft (Arbeitstitel) Potenziale und Perspektiven in der Krisenkommunikation. VS-Verlag, Wiesbaden, Germany, pp. 275–287.

Devlin, S. (2007). **Crisis Management Planning and Execution**, Auerbach Publications.

Gelen, B., Allen, J., Tole, W., Haris, R., McDonel, I. (2012). **Events management.** 3rd Edition. United Kingdom: Butterworth-Heinmann Publication, p: 40.

George, A. M., Pratt, C. B. (2012). **Case Studies in Crisis Communication: International Perspectives on Hits and Misses.** Routledge, New York.

Hills, Alice, (2018). "Insidious Environments: Creeping Dependencies and Urban Vulnerability", Journal of Contingencies and Crisis Management, Volume 13. Issue 1, Pages 213-228.

Knight, H. R., Hartman, K. L., Bennett, A. (2019). "Gun Violence, eSports, and Global Crises: A Proposed Model for Sport Crisis Communication Practitioners". Journal of Global Sport Management, Published online: Volume 19, Issue 1, Pages 121-141.

Kokobe S.A., Gemechu, D. (2016). "Risk Management Techniques and Financial Performance of Insurance Companies". Int J Account Res 4: 127.

Koo, J., Lee, Y. (2019). "Sponsor-event congruence effects: The moderating role of sport involvement and mediating role of sponsor attitudes". Sport Management Review, Volume 22, Issue 2, Pages 222-234.

Lando, A. S. (2014). "The critical role of crisis communication plan in corporations' crises preparedness and management". Global Media Journal, 7(1), pp: 5-19.

Laufer, D. (2015). "Emerging issues in crisis management". Bus. Horiz. 58 (2), 135–234.

Leong, S.M., Cote, J.A., Ang, S.H., Tan, S.J., Jung, K., Kau, A.K., Pornpitakpan, C. (2008). "Understanding consumer animosity in an international crisis: nature, antecedents, and consequences". J. Int. Bus. Stud. 39, 996–1009.

Ma, J., Sun, J. (2015). **Complex Dynamics of a MC–MS Pricing Model for a Risk-Averse Supply Chain with After-Sale Investment.** Commun Nonlinear Sci Numer Simulat.

Stewart, A., & Rayner, S. (2016). "Planning mega-event legacies: Uncomfortable knowledge for host cities". Planning Perspectives, 31(2), 157–179.